

La càrrega infecciosa del comerç global

EL TEMPS

L'*Aedes aegypti*, que pot transmetre la malària, no és a la península Ibèrica de fa més de mig segle. L'ecòleg Ramon Margalef va ser l'últim a trobar-ne, a Barcelona el 1939.

L'expansió del mosquit tigre (*Aedes albopictus*) des de la Xina i el Japó, els seus hàbitats naturals, fins als països occidentals s'ha produït gràcies a l'exportació de mercaderies on hi havia larves d'aquesta espècie, i molt concretament –segons que s'ha pogut comprovar– en pneumàtics. Després d'estar emmagatzemades a la intempèrie, a mercè de la pluja, van acumular petites quantitats d'aigua, que és l'hàbitat ideal perquè aquest insecte pongui els ous. Les larves, que suporten estar en sec una temporada, es reviften després amb la humitat.

El comerç global, i sense control, és la principal via de transport de les espècies exòtiques invasores, com ara el mosquit tigre i algunes altres que poden ser vectors de malalties infeccioses, segons que va explicar Roger Eritja, del Servei de Control de Mosquits del Baix Llobregat, en un seminari sobre "Malalties infeccioses i canvi climàtic", organitzat per la

El comerç global i el turisme transporten espècies exòtiques invasores, com ara el mosquit tigre, i també de més perilloses que poden transmetre malalties infeccioses.

Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (UB). Tot i el context del seminari, Eritja va insistir que el mosquit tigre "no ha arribat aquí com a conseqüència del canvi climàtic, sinó que ha estat transportat per agents humans", i va descartar que els canvis de temperatura que fins ara ha pogut produir el canvi climàtic acostin, de

manera natural, l'hàbitat de cap insecte portador de malalties infeccioses al nostre territori. Si els insectes poden arribar-hi serà amb les mercaderies, els turistes i els seus mitjans de transport.

Malària d'aeroport. Un dels fenòmens més curiosos que s'han constatat amb la globalització és l'anomenada *malària d'aeroport*, causada per un mosquit *Anopheles* o un altre dípter portador del *plasmodium* del paludisme que ha viatjat amb avió des del país d'origen i pica un veï d'una població propera a l'aeroport: va passar a Torrejón de Ardoz (Espanya), el 2002, i se'n registren casos excepcionals a la rodalia de les instal·lacions aeroportuàries d'arreu –o en treballadors d'aquestes instal·lacions–, de tant en tant. L'alarma mai no va més enllà, perquè la vida dels mosquits és curta i es tracta d'exemplars aïllats.

Per als avions, explicava Roger Eritja, "hi ha un protocol que no totes les companyies segueixen: és tan senzill com passar un esprai, però algunes companyies no ho fan per la raó que sigui i algunes altres, per a no ferir la susceptibilitats d'alguns governs o passatgers que consideren que fer servir l'insecticida identifica aquell país com un focus d'infeccions".

Igualment, els vehicles privats poden transportar els insectes. Molt probablement, la causa de la primera aparició del mosquit tigre als Països Catalans, a Sant Cugat, el 2004, fou aquesta, perquè la localitat del Vallès és a prop d'un nus de comunicació viària i no s'ha detectat, com en alguns altres països, un magatzem de pneumàtics importats que en pugui ser el focus d'expansió. Per tant, la hipòtesi més probable, tot i que no demostrada, és que els mosquits arribessin en transport rodat, possiblement des d'Itàlia, que és el país proper on ja s'havia estès més l'insecte invasor.

A Itàlia, l'*Aedes albopictus* sembla que hi va fer cap el 1990, mitjançant mercaderies procedents dels Estats Units, concretament de Texas, on cinc anys abans s'havia instal·lat un grup de mosquits tigre vinguts del Japó. Aquest cop sí que es va demostrar que la càrrega on s'amagaven les larves invasores havien estat pneumàtics.

EL TEMPS

El mosquit tigre prefereix les zones residencials. Eradicar-lo és impossible però evitar les petites acumulacions d'aigua n'evita les larves.

Roda el món i torna al Born.

“L'èxit evolutiu del mosquit tigre –diu Eritja– és que ha passat de pondre els ous als forats dels troncs dels arbres a pondre'ls en llocs artificials, com ara pneumàtics o embornals, i s'ha adaptat al medi urbà.” Amb això, i diverses característiques avantatjoses, ha pogut sortir del seu hàbitat natural al sud-est asiàtic i adaptar-se als entorns urbans, tot i que s'estima més els aiguamolls. El tigre és un malson per als serveis de control perquè pot hivernar i, per tant, sobreviure més enllà de la temporada d'hivern, “és resistent als biocides domèstics –enumera Eritja–, és diürn, és exterior” i, cosa que el fa més molest allà on s'estén, “és discret (vola baix entre les herbes) i les seves picades, els dos primers anys si més no, duren més temps que no les dels mosquits autòctons”. Després el cos s'hi acostuma i pot no sentir una molèstia tan aguda. És possible que aquesta sigui la raó que, aquests darrers dos anys, hagi minvat la irritació dels veïns de les zones afectades, com constata Eritja. L'extensió del mosquit tigre, però, no s'atura. Si va arribar a Sant Cugat el

desembre del 2004, el 2007 ja afectava 55 municipis i el 2010, 170. Eritja no preveu que aquesta expansió minvi fins a arribar a ocupar tota la superfície del Principat que pot abastar: uns dos terços de Catalunya (a Itàlia s'ha comprovat que els mosquits tigres no s'expandeixen a zones més altes de 600 metres).

Eritja afirma que el desembre del 2004, quan es detectà el primer exemplar, es va fer tant com calia: es va avisar per a contenir-ne la dispersió i se'n va estudiar la implantació, que va demostrar que ja era al Vallès des de feia dos anys, que s'hi havia distribuït àmpliament i també que havia arribat a la població veïna de Cerdanyola.

Però la lluita contra l'*albopictus* és complexa en una zona amb tanta densitat de població –cosa que li ofereix moltes possibilitats–, segones residències –la seva predilecció– i les dades d'hipsometria. Per a contenir-lo s'actua sobretot en els embornals de carrers i carreteres, per a atacar sobretot les larves i contenir-lo: com que cerquen racons amb aigua estancada, aquests llocs són l'espai públic més a l'abast

del tigre. Als espais privats, Eritja alerta que es vigilin sobretot “aquells llocs que puguin acumular petites quantitats d'aigua estancada durant temps: des d'una galleda amb un cuilet d'aigua, al plat situat sota els testos o un camionet de juguina oblidat sota les plantes del jardí i que ha acumulat líquid amb la pluja: allà hi haurà les larves”.

Pel que fa al País Valencià, va arribar el 2005 a Alacant i s'hi ha quedat, però l'any passat se'n va detectar un nou focus a Benicàssim, a la Plana Alta.

El transport globalitzat de mercaderies pot portar algunes altres espècies invasores d'insectes: l'*Aedes koreicus*, l'*Ochlerotatus atropalpus* o l'*Ochlerotatus japonicus*, que és una mena de mosquit tigre més adaptat als països del centre i del nord d'Europa. L'*Aedes aegypti*, que transmetia la malària, es va estar tres segles a la península, però no se sap per què en va desaparèixer.

Tots poden transportar malalties infeccioses si un dia hi ha una passa. El control del transport comercial és clau.

Alex Milian